

LASTEN KOKEMUKSIA PELASTAKAA LAPSET RY:N TUKIHEN-
KILÖTOIMINNASTA MAAHANMUUTTAJAPERHEIDEN KOTOU-
TUMISEN TUKENA

Milla Heikkinen

Joona Niemelä

Opinnäytetyö, kevät 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Pohjoinen, Oulu

Diakoninen sosiaalityö

Sosionomi (AMK) + diakoni

TIIVISTELMÄ

Heikkinen, Milla & Niemelä, Joonas. Lasten kokemuksia Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnasta maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukena. Kevät 2017, 54 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta voi edistää maahanmuuttajaperheiden ja erityisesti maahanmuuttajalasten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaisena maahanmuuttajalapsen kokevat tukihenkilötoiminnan ja miten tukihenkilötoiminta on edistänyt lasten ja koko perheen kotoutumista Suomeen.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus ja se toteutettiin teemahaastattelun avulla. Tutkimuksen kohderyhmänä oli kuusi maahanmuuttajalasta ja neljä heidän tukihenkilöään. Haastatteluiden analysoinnissa käytettiin sisällön analyysiä. Yhteistyökumppani oli Pelastakaa Lapset ry:n Pohjois-Suomen aluetoimisto.

Tutkimuksessa selvisi, että Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilöistä oli ollut valtavasti apua maahanmuuttajalasten ja koko perheen kotoutumiselle. Lapset olivat oppineet tukihenkilön kanssa suomalaista kulttuuria ja uskontoa sekä tapoja toimia erilaisissa tilanteissa. Suomen kielen oppiminen tukihenkilön kanssa koettiin tärkeimmäksi kotouttamista edistäväksi tekijäksi. Lapset kokivat erittäin tärkeäksi sen, että heillä on elämässä mukana turvallinen, suomalainen aikuinen. Tukihenkilö oli tukenut lapsen kasvua ja kehitystä kahden kulttuurin välillä.

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilöiltä olisi tärkeää saada tietoa siitä, miten Pelastakaa Lapset ry järjestönä voisi tukea heitä paremmin maahanmuuttajaperheiden tukihenkilöinä. Näin kotoutumista auttavaa tukihenkilötoimintaa voitaisiin kehittää. Jatkotutkimuksena olisi hyvä selvittää minkälaista apua ja tukea yksin maahan tulleet ulkomaalaiset, esimerkiksi turvapaikanhakijat, tarvitsisivat.

Asiasanat: tukihenkilö, vapaaehtoistyö, maahanmuuttaja, kotoutuminen

ABSTRACT

Heikkinen, Milla and Niemelä, Joonas. Children's experiences of Save the Children's Support Person Services to support the integration of immigrant families. Spring 2017. 54p., 3 appendices. Language Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to find out how Save the Children's Support Person Services can support the integration of immigrant families and especially immigrant children to the Finnish society. The aim of this study was to get more information about how immigrant children have felt about Support Person Services and how it has helped the children's and their families' integration into Finland.

The study was qualitative and it was carried out using theme interviews. The target group of this study consisted of six immigrant children and four of their support persons. Content analysis was used to analyze the interviews. The partner of this study was Save the Children's Northern Finland office.

According to the study the support person had been a huge help to the integration of the immigrant children and their families. With their support persons the children had learned about the Finnish culture, the religion and ways to act in different situations. Learning of Finnish was felt the most important factor to integration into Finland. The children felt it is important that they have a safe Finnish adult in their lives. Children's growth and development between two cultures was supported by the support persons.

It would be important to get information from the support persons about how Save the Children organization could support them better as support persons of immigrant families. In this way, the support person services which help the integration could be developed. In the future, it would be useful to find out what kind of help and support the foreigners, such as asylum seekers, who come to the country alone need.

Key words: support person, voluntary, immigrant, integration

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 PELASTAKAA LAPSET RY:N TUKIHENKILÖTOIMINTA	8
2.1 Tukihenkilötoiminta ja vapaaehtoistyö	8
2.2 Lasten osallisuus	10
3 KOTOAUTUMINEN	12
3.1 Maahanmuuttajien kotoutuminen.....	12
3.2 Uskonnon merkitys tukisuhteessa ja kotoutumisessa.....	14
4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	17
4.1 Tutkimuskysymys	17
4.2 Tutkimuksessamme kohderyhmänä olleet lapset	17
4.3 Pelastakaa Lapset ry	18
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	20
5.1 Laadullinen tutkimus.....	20
5.2 Aineiston keruu ja haastattelututkimuksen kulku	20
5.3 Teemahaastattelu.....	22
5.4 Sisällön analyysi	24
6 AIEMMAT TUTKIMUKSET	26
7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	28
7.1 Kotoutuminen Suomeen	28
7.2 Lasten kokemuksia suomalaisuudesta	29
7.3 Lasten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta ja kotoutumisesta	30
8 TUKIHENKILÖIDEN KOKEMUKSIA.....	34
8.1 Tukihenkilön rooli tuettavan lapsen kotoutumisessa Suomeen	34

8.2 Tukihenkilön antama tuki lapselle ja perheelle	35
8.3 Uskontojen erilaisuus tukisuhteessa.....	37
9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	40
10 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET.....	42
11 POHDINTA	45
LÄHTEET.....	47
LIITTEET	51
Liite 1	51
Liite 2.....	53
Liite 3.....	54

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tutkimme, kuinka Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta voi edistää maahanmuuttajaperheiden ja erityisesti maahanmuuttajalasten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitteemme on etsiä vastauksia kysymyksiin, jotka käsittelevät tukihenkilötoiminnan vaikutusta lapsen tai nuoren sopeutumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Haastattelimme oululaisia maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria, joilla on Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilö.

Haastatteluissa poimimme tukihenkilötoiminnan hyviä puolia ja positiivisia kokemuksia, mutta myös mahdolliset kehittämissuhteet, haasteet ja negatiiviset puolet ovat tärkeää tietoa toiminnan kehittämistä ajatellen. Aikaisemmin on tutkittu yleisesti Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoimintaa, mutta puheenvuoroa ei ole annettu suoraan maahanmuuttajalapsille ja -nuorille. Keskitymme työssä maahanmuuttajalasten kokemuksiin tukihenkilötoiminnan toteutumisesta ja sen kotouttamista edistävästä työstä.

Opinnäytetyömme idea tuli Pelastakaa Lapset ry:n Pohjois-Suomen aluetoimiston ehkäisevän työn koordinaattorilta. Saimme tutkimuksellemme kannatusta myös Helsingin keskustoimistolta ja erityisen toiveen, että haastattelisimme nimenomaan lapsia. Lisäksi omat taustamme Pelastakaa Lapset ry:n vapaaehtoistyöntekijöinä toimivat innoittajina opinnäytetyön tekemiseen. Pakolaisvirtojen kasvettua kesällä ja syksyllä 2015 myös tarve maahanmuuttajaperheiden tukihenkilötoiminnalle on lisääntynyt. Tämän seurauksena Pelastakaa Lapset ry haluaa tietää maahanmuuttajalasten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta ja siitä, miten tukihenkilö on voinut auttaa maahanmuuttajalasten ja koko perheen kotoutumista. Positiivisten toimintatapojen tarkastelu ja mahdolliset kehitysajat lasten kotoutumisprosessista ovat myös keskustoimiston toive opinnäytetyölle.

Haastattelimme myös maahanmuuttajalasten tukihenkilöitä ja kysyimme heidän kokemuksiaan siitä, miten he ovat voineet auttaa lasta ja koko perhettä kotou-

tumaan Suomeen. Tämä tutkimuksen tarkoituksena on myös antaa eväitä ja vinkkejä maahanmuuttajaperheissä oleville tukihenkilöille sekä tukea heidän tärkeässä työssään.

Tässä työssä perehdymme laajemmin lastensuojelulain tuomiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, vapaaehtoistyöhön, lasten osallisuuteen, maahanmuuttajiin, kotoutumiseen ja maahanmuuttajien kanssa tehtävän työn erityispiirteisiin. Teemahaastattelun keinoin toteutettavat haastattelut toimivat teorian tiedon vahvistajana ja antavat tietoa siitä, kuinka työ maahanmuuttajaperheissä toimii käytännössä. Lasten ääni jää liian usein aikuisten mielipiteiden varjoon ja usein saattaa törmätä ajatukseen siitä, että lasten ääntä ei voi pitää totena vain sen takia, että he ovat lapsia.

Pelastakaa Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton järjestö. Uskonnon rooli ja sen eroavaisuudet näkyvät kuitenkin maahanmuuttajalasten tukisuhteissa. Useimmat tuettavat maahanmuuttajalapset tunnustavat eri uskontoa kuin valtaosa suomalaisista ja Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilöistä. Tämä voi tuoda tukisuhteeseen haasteita ja ristiriitoja, mutta myös arvokasta toiseen kulttuuriin ja tapoihin tutustumista. Uskontojen luoman kulttuurien tunnistaminen ja niiden tutuksi tekeminen tukisuhteessa auttavat lasta myös paremmin kotoutumaan Suomeen ja länsimaiseen kulttuuriin. Tässä työssä kuulemme lasten sekä tukihenkilöiden kokemuksia uskontojen erilaisuudesta tukisuhteissa, sen tuomista haasteista ja rikkauksista.

2 PELASTAKAA LAPSET RY:N TUKIHENKILÖTOIMINTA

2.1 Tukihenkilötoiminta ja vapaaehtoistyö

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta sai alkunsa vuonna 2011. Tukihenkilötoiminnalle alkusysäyksen antoi Itä-Suomessa vuosina 1998–2001 toiminut EPPU-projekti, jonka ensisijaisena tavoitteena oli tarjota matalan kynnyksen tukea lapsiperheille. Tukihenkilötoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja se tarjoaa lapsiperheille tukea erilaisissa elämäntilanteissa. (Tiina Pikkarainen, henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2016; Pelastakaa Lapset ry – tukihenkilötoiminnan esite 2012, 2-3.) Tukihenkilö on lapselle tai nuorelle henkilökohtainen, aikuinen ystävä. Hän tarjoaa lapselle aikaa, tukea ja läsnäoloa. Tukihenkilö on luotettava ja turvallinen aikuinen, jonka seurassa lapsen on hyvä olla. Tukihenkilö tukee koko perheen yleistä jaksamista. (Korhonen 2005, 5.)

Tukihenkilötoiminnan asiakkaista noin kymmenen prosenttia on maahanmuuttajaperheitä. Ehkäisevän työn koordinaattori tekee paljon yhteistyötä Oulun maahanmuuttopalveluiden kanssa. Tällä hetkellä Oulun alueella on 15 maahanmuuttajalasta, joilla on Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilö. (Tiina Pikkarainen, henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2016.)

Vapaaehtoistyö on yksilön tai ryhmän tekemää vapaasta tahdosta tapahtuvaa konkreettista toimintaa ilman rahallista palkkaa. Vapaaehtoistyötä voi tehdä itseksensä, mutta esimerkiksi järjestöt, seurakunnat tai yhdistykset ovat tahoja, jotka organisoivat vapaaehtoistyötä. (Eskola & Kurki 2001, 16–17.) Syitä vapaaehtoistoiminnan aloittamiselle voivat olla esimerkiksi ammatillinen näkökulma, sosiaalinen vuorovaikutus, henkilökohtaiset kokemukset tai auttamisen halu. Vapaaehtoistyön kautta ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa itseään, osallistua ja vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin. Vapaaehtoistyössä koetaan vallitsevan kiireettömyys, läsnäolo, aitous ja huolehtiminen. (Eskola & Kurki 2001, 52–53; Korhonen 2005, 7.)

Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantaminen jokaisella elämän osa-alueella. Tukihenkilötoiminta perustuu lastensuojelulakiin, jonka tarkoitus on turvata lasten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (Lastensuojelulaki 2007.) Tukihenkilötoiminta on ennaltaehkäisevää, maksutonta ja joustavaa apua lapsiperheille elämän erilaisissa tilanteissa. Syitä tukihenkilön tarpeelle, voivat olla esimerkiksi vanhempien vaikea elämäntilanne, perhettä kohdannut äkillinen kriisi tai lapsen oppimisvaikeudet koulussa. Tukihenkilö voi toimia esimerkiksi kuuntelu- ja keskustelukumppanina sekä leikki- ja harrastuskaverina. (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2016b; Korhonen 2005, 9.)

Jokainen perhe haastatellaan ennen tukihenkilösuhteen aloittamista. Perheeltä kysytään heidän odotuksiaan tukihenkilötoiminnalle ja toiveita tukihenkilölle. Perhe voi toivoa esimerkiksi nuoren naisen tukemaan 5-vuotiasta tyttöään tai vanhemman miehen näyttämään miehen roolimallia 15-vuotiaalle pojalle, jolla ei ole isää mukana elämässä. Myös lapsi, jolle haetaan tukihenkilöä, haastatellaan. Lapselta kysytään millaisen tukihenkilön hän haluaisi, mitä hän haluaisi tehdä tukihenkilön kanssa ja mitä hän haluaisi oppia. On tärkeää kuulla sekä vanhempien että lasten toive tukihenkilön suhteen. (Pelastakaa Lapset ry – tukihenkilötoiminnan esite 2012, 2-3.)

Julkisten palvelujen kautta saa apua vasta silloin, kun avun tarve on todella suuri. Vapaaehtoistyön kautta tuleva tuki on erittäin tärkeä apu, silloin kuin ihminen tarvitsee varhaista, ennaltaehkäisevää apua ja tukea. Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta, on ehkäisevää lastensuojelutyötä, jonka periaatteena on tukea hyvin monenlaisia lapsiperheitä ja tarjota nimenomaan maksutonta, matalan kynnyksen tukea. Ehkäisevä lastensuojelu on osa lastensuojelulakia, sen tarkoitus on edistää lasten kasvua ja hyvinvointia sekä tukea koko perhettä jo varhaisessa vaiheessa, jotta perheelle ei tulisi virallista lastensuojelun asiakkuutta. (Lastensuojelulaki 2007; Koski & Paakkunainen 2012,10; Pelastakaa Lapset ry- tukihenkilötoiminnan esite 2012, 2-3.)

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilöltä edellytetään muun muassa täysikäisyyttä, vakaata elämäntilannetta, puhdasta rikosrekisteriä sekä sosiaalitoi-

men puoltavaa lausuntoa vapaaehtoistyölle. Tukihenkilö tapaa lasta tai nuorta noin kaksi kertaa kuukaudesta, kahdesta neljään tuntia kerrallaan. Perheet voivat itse hakea tukea ja apua Pelastakaa Lapset ry:ltä tai heidät ohjataan järjestön avun piiriin esimerkiksi koulukuraattorin tai neuvolan kautta. (Pelastakaa Lapset ry – tukihenkilötoiminnan esite 2012, 2-3.)

Pelastakaa Lapset ry haastattelee ja valmentaa jokaisen tukihenkilön. Valmennuksessa tukihenkilö saa teoriatietoa ja käytännönläheisiä ohjeita tukisuhteeseen. Tukihenkilöille järjestetään myös täydennyskoulutuksia, esimerkiksi maahanmuuttajaperheen tukihenkilöillä on mahdollisuus osallistua koulutuksiin, jotka kertovat monikulttuurisuuden eri näkökulmista. Tuleva tukihenkilö saa itse esittää toiveen siitä, millaiselle lapselle tai nuorelle haluaisi alkaa tukihenkilöksi. Haastattelujen jälkeen tuettavan perheen ja tukihenkilön toiveita yritetään yhdistää mahdollisimman hyvin. Tukihenkilöille järjestetään yhteisiä tapaamisia, joissa he saavat toisilta tukihenkilöiltä vertaistukea. Tukihenkilöllä on koko tukisuhteen ajan tukena Pelastakaa Lapset ry:n ehkäisevän työn koordinaattori. Tukihenkilön ei koskaan tarvitse selvittää vaikeista tilanteista yksin, taustalla on aina järjestön tuki. (Pelastakaa Lapset ry – tukihenkilötoiminnan esite 2012, 2-3.)

2.2 Lasten osallisuus

Osallisuus on abstrakti käsite yksilön kokemuksesta kuulua johonkin tiettyyn ryhmään tai tilanteeseen. Osallisuuteen liittyy vahvasti tunne oman toiminnan sekä ajatusten merkityksestä ja vaikutuksesta. Se myös mahdollistaa toimimaan oman kiinnostuksen mukaan. (Meriluoto, Marila-Penttinen & Lehtinen 2015, 7-8.) Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan tavoitteena on lisätä lapsen osallisuutta. Tukihenkilö antaa lapselle huomiota, mahdollisuuden vaikuttaa asioihin ja samalla lapsi pääsee hetkeksi pois esimerkiksi perheen murheiden keskeltä. (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2016b.)

Osallisuutta arvioitaessa ja tarkastellessa voidaan huomata, kuinka paljon osallisuudella on tekemistä vallan kanssa. Osallisuusteoreetikko Sherry R. Arnsteinin (1969) mukaan osallisuudessa on lopulta aina kyse vallan jakamisesta hei-

dän kanssa, joilla ei ole aikaisemmin ollut mahdollisuutta tehdä päätöksiä. Olennaista lasten osallisuuden lisäämisessä on löytää yhdessä lapsen kanssa ne asiat, joihin vaikuttaminen on heille tärkeää. (Meriluoto ym. 2015, 39–40.)

Lapsen osallisuus on lapsen kanssa tapahtuvaa kommunikointia, johon liittyy olennaisesti lapsen ja aikuisen välinen kunnioittaminen. Osallisuuden myötä lapsi nähdään aktiivisena toimijana hänen omaa elämäänsä koskevissa asioissa. (Pajulammi 2013, 96–97.) Lapsen oikeus olla osallisena päätöksenteossa heijastuu lapseen liittyviin suunnitelmiin ja päätöksiin laajasti yhteiskunnassa. Osallisuus opettaa vastuuntuntoa, vuorovaikutus- ja kommunikointitaitoja, mielipiteen ilmaisua sekä kiinnittää lapsen ympäröivään yhteisöön. (Pajulammi 2013, 111–122.)

Sosiaalityöntekijä Hanna Tulensalo (2015) on tutkinut lasten tiedollista toimijuutta. Jo pieni lapsi on tiedollinen toimija ja mukana tiedon rakentamisessa kertojana, kuulijana ja kokijana. Lapsen aktiivinen ja tiedollinen toimijuus edellyttää, että työntekijä luo hyvän asiakassuhteen sekä lapseen että vanhempiin. Erilaisen lastensuojelutyötä tekevien tahojen on tuettava erityisesti lasten kanssa työskentelyä. Vaikka perheellä tai vanhemmillä olisi ongelmia, on lapsi nähtävä myös yksilönä, ei vain osana perhettä. (Tulensalo 2015, 26–30.) Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilö antaa nimenoman lapselle huomiota ja mahdollisuuden vaikuttaa. Vaikka Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta kohdistuu suoraan lapseen, tukee tukihenkilö myös koko perhettä. Erityisesti maahanmuuttajalasten tukihenkilöt tukevat toiminnallaan koko perheen kotoutumista.

Lapsen osallisuuden toteutumisen kannalta on tärkeää myös mahdollistaa lapselle prosessiin vaikuttaminen niin, että lapsi voi ilmaista omia ajatuksiaan. Aikuisen tuleekin tukea lasta omien mielipiteiden ilmaisuun. Näin turvataan lapselle mahdollisuus osallistua omien asioidensa hoitoon ja rohkaistaan itsenäisten päätösten tekoon. Vapauden myötä korostuu myös lapsen yksilöllisyys. Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) 4§ velvoittaa huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet. Lapset ovat yksilöitä ja tarvitsevat aikuisilta erilaisia ominaisuuksia oman osallisuutensa toteutumiseen (Thomas 2002, 174–176).

3 KOTOUTUMINEN

3.1 Maahanmuuttajien kotoutuminen

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka kuvaa pakolaista, paluumuuttajaa, siirtolaista tai turvapaikanhakijaa. Maahanmuuttaja on maasta toiseen muuttava henkilö, joka asuu maassa väliaikaisesti tai pysyvästi. (Paavola & Talib 2000, 30.) Pakolainen on henkilö, joka saa suojelua oman kotimaansa ulkopuolella, hänellä on perusteltu aihe joutua vainotuksi esimerkiksi uskonnon tai rodun perusteella. Paluumuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on asunut pitkään synnyinmaansa ulkopuolella ja muuttaa takaisin synnyinmaahansa. Siirtolainen on vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttava henkilö. Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka joutuu hakemaan turvaa vieraasta maasta kotimaassa olevan uhan, esimerkiksi sodan vuoksi. (Pakolaisapu, pakolaisuus i.a.)

Kotouttamisella tarkoitetaan sitä, että maahanmuuttajat osallistuvat tasavertaisesti yhteiskunnan sosiaaliseen, taloudelliseen ja poliittiseen elämään. Kotouttamisen tavoitteena on, että maahanmuuttajilla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin valtaväestöllä. (Paavola & Talib 2000, 29.) Suomessa on laki kotoutumisen edistämisestä. Se tukee maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen sekä edistää maahanmuuttajien mahdollisuutta osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Jos maahanmuuttaja ei osaa suomen kieltä, on viranomaisten huolehdittava virallisten dokumenttien ja muiden asiakirjojen kääntämisestä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.)

Suomessa on laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnan vapautta. Laki turvaa turvapaikanhakijoiden välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999.)

Uuteen, vieraaseen maahan muuttaminen on yleensä kriisiä aiheuttava tapahtuma. Muuton yhteydessä maahanmuuttaja joutuu jättämään läheiset ihmiset, luopumaan tutuista arkikuvioista sekä siirtymään uuteen kieleen ja uusiin sosiaalisiin tapoihin. Kaikilla maahanmuuttajilla, erityisesti lapsilla, on vaikeuksia oman identiteetin rakentamisen kanssa. Lapsi on rakentanut omaa identiteettiään kotimaassaan, mutta uuteen maahan muuttaessaan joutuu kyseenalaistamaan omia näkemyksiään uskonnosta, rooleista, pukeutumisesta, oikeudenmukaisuudesta, terveydestä ja sopivista vuorovaikutustavoista. Kulttuurit voivat olla toistensa ääripäitä käyttäytymisperiaatteiltaan. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 311.)

Maahanmuuttajaperheessä kasvaminen on lapselle usein haastavaa, sillä lapsia repivät ristiriitaiset sosiaaliset ja kulttuuriset vaatimukset yhtä aikaa. Kun perheen arvot ja sosiaaliset käytännöt poikkeavat paljon suomalaisesta elämästä, lapsi tai nuori joutuu valitsemaan, millaisia arvoja hän haluaa kantaa eteenpäin. Maahanmuuttajalapsen pitäisi kunnioittaa vanhempiaan ja heidän neuvojaan, mutta samaan aikaan lapsi haluaisi toimia muiden suomalaisten lasten kanssa samalla tavalla. Tämä voi aiheuttaa suurta ristiriitaa nuoren ja hänen perheen välille. (Säävälä 2011, 68–69.)

Suomen huonon työllisyystilanteen takia erityisesti maahanmuuttajataustaisten ihmisten on vaikea työllistyä. Kotimaassaan he ovat voineet olla korkeasti koulutettuja ja hyvässä ammatissa, mutta Suomessa heidän täytyy ensin osata suomen kieltä, jotta he voivat löytää töitä. Korkeasti koulutettujen perheiden sosiaalinen asema laskee valtavasti Suomeen tullessa, mikä on suuri riski perheen sosiaaliselle syrjäytymiselle. Työttömyydestä seuraa vähävaraisuutta, joka taas aiheuttaa yksinäisyyttä ja heikentää terveyttä. (Säävälä 2011, 64–66.)

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma sanelee Suomessa tapahtuvan maahanmuuton ja kotoutumisen. Se määrittelee Suomen kansainvälisen toiminnan suuntaviivat, maahantulo- ja turvapaikkapolitiikan sekä maahanmuuttajien kotouttamisen keskeiset periaatteet. Maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoite on integroida jokainen maahanmuuttaja suomalaiseen yhteiskuntaan ja

työelämään. Kunnat vastaavat käytännön kotouttamistyöstä ja saavat valtiolta tukea vastaanotosta aiheutuviin kustannuksiin. (Räty 2002, 133–140.)

Maahanmuuttajien kanssa työskentelevien ammatilliset valmiudet jaetaan kolmeen pääkohtaan. Ensimmäinen, kulttuurinen sensitiivisyys, sisältää tiedon kulttuurista ja sen erityispiirteistä sekä tietoisuuden omasta kulttuurista ja sen vaikuttavuudesta. Toinen pääkohta on kyky kohdata ihmisiä ja kommunikoida onnistuneesti heidän kanssaan kielivaikeuksista, näkemysristiriidoista ja vaikeista elämäntilanteista huolimatta. Kolmas pääkohta, oman kunnan palvelujärjestelmän tunteminen, on myös ehdotonta, jotta maahanmuuttajille voidaan osoittaa heille kuuluvat palvelut. (Räty 2002, 210–211.)

Maahanmuuttajille tehdään henkilökohtaiset tai perhekohtaiset kotoutumissuunnitelmat yhdessä kunnan ja työvoimaviranomaisen kanssa. Usein maahanmuuttajalasten roolia väheksytään kotoutumisprosessissa; heidän oletetaan omaksuvan suomalainen kulttuuri ja kieli nopeasti, mutta aina näin ei ole. Päiväkodilla ja koululla on suuri rooli lasten kotouttamisessa. Niiden tulisi antaa perusta kaksikielisyydelle ja -kulttuurisuudelle. Ennen peruskouluun siirtymistä lapset käyvät puoli vuotta kestävästä valmistavan perusopetuksen, jonka tärkein tavoite on suomen kielen omaksuminen. Koulun ja päiväkodin lisäksi suomalainen tukihenkilö on suuri apu lapsen kotoutumiselle. (Räty 2002, 140–148.)

3.2 Uskonnon merkitys tukisuhteessa ja kotoutumisessa

Pelastakaa Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton järjestö. Kuitenkin uskonnon eroavaisuudet näkyvät tukisuhteissa maahanmuuttajalasten kanssa. Maahanmuuttajaperheen tukihenkilön olisi hyvä tietää, millaisesta kulttuurista ja uskonnollisesta taustasta hänen tuettava lapsensa on kotoisin. Usein varsinkin vanhemmat elävät pitkään oman vanhan kulttuurinsa ja uskontonsa tapojen mukaan, jotka voivat olla hyvinkin erilaisia suomalaisen kulttuurin kanssa. Uskonto ja kulttuuri kulkevat käsi kädessä, joten niiden vaikutuksia on vaikea erottaa toisistaan. Tukihenkilöllä on tärkeä rooli suomalaisten kulttuurinormien opettamisessa. (Pollari & Koppinen 2011, 40–41.)

Suomessa maahanmuuttajien kotoutuminen ja maahanmuuttajien kanssa tehtävä työ on kotouttamislain (2010) mukaan kuntien vastuulla. Kuntien lisäksi maahanmuuttajien kanssa työtä tehdään paljon kolmannen sektorin palveluissa ja eri uskonnollisissa yhteisöissä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon monikulttuurisen työn tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.)

Maahanmuuttajien, erityisesti turvapaikanhakijoiden, määrä Suomessa on kasvanut valtavasti, joten myös erilaisten uskontojen kirjo on lisääntynyt. Suomen evankelisluterilainen kirkko haluaa puolustaa jokaisen ihmisarvoa käytännön toimin arkipäivässä, seurakunnassa sekä yhteiskunnassa. Lisäksi kirkon tavoite on edistää kaikkien Suomessa asuvien ihmisoikeuksia, kutsua eri puolilta maailmaa tulleita ihmisiä yhteyteensä ja osallisuuteensa, asettua hädässä olevien puolelle ja puolustaa heikoimmassa asemassa olevien oikeuksia, sekä kantaa vastuuta epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi maailmasta. Evankelisluterilainen kirkko kutsuu eri uskontokuntien jäsenet mukaan toimintaan, jotta kaikki olisivat tasa-arvoisia suomalaisessa yhteiskunnassa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.; Komulainen & Vähäkangas 2009, 122–123.)

Maahanmuuttajien tukihenkilönä oleminen on ihmissuhdetyötä, joka vaatii hyvää ja aitoa kohtaamistaitoa. Maahanmuuttajan poikkeava tausta, kulttuuri, aatteet ja ulkonäkö eivät saa hallita suhdetta, vaan vapaaehtoinen kääntää nämä rikkaudeksi ja hyödyksi tukisuhteessaan. Maahanmuuttajalapsen tukihenkilöltä vaaditaan avoimuutta ja rohkeutta uutta, vierasta kulttuuria ja uskontoa kohtaan. Maahanmuuttajalapsi kohtaa yleensä Suomessa toisenlaisen kulttuurin ja uskonnon, mihin hän ja hänen perheensä ovat tottuneet. (Pollari & Koppinen 2011, 30.)

Tukihenkilöllä on suuri rooli maahanmuuttajaperheen arjessa. Nopeampana uuteen sopeutujana lapsi voi joutua rooliin, jossa hän toimii vanhempinsa opastajana ja tulkkina uudessa kulttuurissa. Lapsi voi myös joutua sietämään vanhempien turhautumista uuden kulttuurin opettelussa. Tällaisessa tilanteessa tukihenkilö on luomassa positiivisia kokemuksia maasta, kulttuurista ja uskon-

nosta. Vastanotetuksi ja hyväksytyksi tulemisen tunteminen sekä tervetulleeksi itsensä kokeminen nopeuttavat huomattavasti sopeutumista uuteen kulttuuriin. (Pollari & Koppinen 2011, 36.)

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Tutkimuskysymys

Tässä opinnäytetyössä tutkimme, kuinka Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta voi edistää maahanmuuttajaperheiden ja erityisesti maahanmuuttajalasten ja nuorten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tukihenkilöiden tarve on kasvanut maahanmuuttajaperheissä Oulun alueella. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa ja kokemuksia siitä, kuinka Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilö voi olla maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukena mahdollisimman tehokkaasti. Opinnäytetyössä annamme puheenvuoron tuettaville lapsille ja nuorille sekä heidän tukihenkilöilleen. Toivomme, että tutkimustulosten perusteella maahanmuuttajien kotoutumista tukevaa työtä voitaisiin kehittää.

Tavoitteenamme on etsiä vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisena lapset kokevat tukihenkilötoiminnan?
2. Millainen vaikutus tukihenkilöllä on ollut lapsen kotoutumisessa ja sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan?

4.2 Tutkimuksessamme kohderyhmänä olleet lapset

Tutkimuksemme kohderyhmänä oli yhteensä kuusi oululaista maahanmuuttajalasta ja -nuorta, joilla on Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilö. Haastattelimme lapsia ja nuoria, jotka olivat olleet Suomessa jo sen verran pitkään, että heillä oli kokemusta kotoutumisesta ja suomalaisesta kulttuurista.

Haastattelimme kahta poikaa ja neljää tyttöä. Haastateltavat olivat 9-17- vuotiaita ja heidän keski-ikänsä oli 13,8 vuotta. Haastattelemamme lapset olivat asuneet haastatteluhetkellä Suomessa keskimäärin 2,5 vuotta. Lapset olivat tulleet maahan kiintiöpakolaisina, turvapaikanhakijoina tai perheen yhdistämisen kaut-

ta. Valikoimme haastatteluun tarkoituksella myös varhaisnuoria, joilla oli jo jonkin verran kykyä peilata menneisyyttä suhteessa nykyiseen elämäntilanteeseensa. Heiltä pystyimme kysymään kotoutumiseen liittyviä kysymyksiä. Toisilla haastateltavilla kysymykset olivat pääsääntöisesti nykytilaa käsitteleviä.

Haastattelimme tutkimuksessa myös lasten tukihenkilöitä ja kysyimme heidän kokemuksiaan tukisuhteista ja kotoutumisen tukemisesta. Tukihenkilöt ovat kaikki aikuisia, joten heiltä saimme aikuisen näkökulman kotoutumiseen ja tukisuhteeseen liittyviin kysymyksiin. Kaikki tukisuhteet olivat kestäneet vähintään kuusi kuukautta ja pisimmät tukisuhteet olivat kestäneet jo kaksi vuotta. Haastatteluun osallistui neljä tukihenkilöä. Tukihenkilöt olivat 20–70 -vuotiaita. Tukihenkilöiden haastattelut suoritettiin osa sähköpostitse sekä osa kasvotusten haastattelemalla.

4.3 Pelastakaa Lapset ry

Pelastakaa Lapset ry on voittoa tavoittelematon, uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestö, joka taistelee lasten oikeuksien puolesta parantaakseen välittömästi ja pysyvästi lasten elämää kaikkialla maailmassa. Järjestö sai alkunsa vuonna 1922 silloisen presidentin rouvan Ester Ståhlbergin perustaessa Koteja kodittomille lapsille -järjestön, jonka tarkoituksena oli auttaa orpoja löytämään koti. Järjestö muutti nimensä Pelastakaa Lapset ry:ksi vuonna 1945 ja liittyi kansainväliseen Save the Children -järjestöön vuonna 2000. (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2016a, 2.) Save the Children- järjestö vaikuttaa maailmalla noin 120 maassa. Save the Childrenin työntekijät auttavat lapsia ja perheitä luonnonkatastrofien sekä sotien keskellä. Save the Childrenin tavoite on suojella kaikkia lapsia maailmalla ja tarjota lapsille turvallinen ympäristö kasvaa ja kehittyä. (Save the Children- Annual review 2015, 2-27.)

Pelastakaa Lapset ry pohjaa toimintansa YK:n lapsen oikeuksien periaatteille, jotka muodostavat järjestön arvopohjan. Suomen Pelastakaa Lapset ry:n toimintaorganisaatio muodostuu neljästä yksiköstä; lastensuojelupalveluista, kansalaistoiminnasta, kansainvälisistä ohjelmista sekä hallinnosta ja taloudesta. Pe-

lastakaa Lapset ry:n toimintaa rahoittavat sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA (entinen Raha-automaatti yhdistys RAY), lahjoitukset, jäsenmaksut, kuntien palvelutoiminnan tuotot sekä lahjoitusvarat. (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2016a, 2.)

Pelastakaa Lapset ry:n toimintaa kotimaassa ovat esimerkiksi adoptiot, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnat, sekä lastenkoti- ja lomakotitoiminnat (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2016a). Adoptiotoiminnan kautta tehdään vuosittain noin 30 kotimaan ja noin 30 ulkomaan adoptiota (Sorvoja Liisa, henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2016). Tukiperhetoiminnan tarkoituksena on auttaa lapsia ja perheitä arjen haasteissa tai esimerkiksi elämän eri kriisitilanteissa. Lapsi viettää tukiperheessään pääsääntöisesti yhden viikonlopun kuukaudessa. (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2012a). Lomakotitoiminta syntyy pienten koululaisten pitkistä loma-ajoista, jolloin lapset viettävät tukiperheessään esimerkiksi kaksi viikkoa kesän aikana. (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2012b.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitsimme laadullisen tutkimuksen. Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta käytetään, kun ollaan kiinnostuneita toiminnan yksityiskohtaisesta ja subjektiivisista rakenteista tai halutaan tutkia tilanteita, joista ei voi saada tarkkaa tilastotietoa. Laadullisen tutkimuksen keinoin selvitetään tutkimuksen kohteiden käyttäytymistä ja päätösten syitä. Laadullinen tutkimus on erinomainen, kun halutaan saada tietoa johonkin toimintaan liittyvistä syy-seuraussuhteista. (Metsämuuronen 2008, 14; Heikkilä 2014, 15–16.)

Tutkimusten tyypillisimmät tiedonkeruumenetelmät ovat erityyppiset haastattelut, kuten lomake- ja teemahaastattelut sekä niiden lisäksi ryhmäkeskustelut ja osallistuva havainnointi (Heikkilä 2014, 15–16). Laadullisen tutkimuksen käyttö on perusteltua tässä tutkimuksessa, sillä haluamme saada haastateltavilta lapsilta mahdollisimman kattavat ja perusteelliset vastaukset. Lapsia haastatellessamme emme voi vaatia eksaktia tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 27.)

Yksi laadullisen tutkimuksen kulmakivistä on havaintojen teoriapitoisuus. Tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa yksilön käsitys ilmiöstä ja toiminnasta tai se, millainen merkitys tutkittavalle ilmiölle tai toiminnalle annetaan. Ei ole siis yhtä objektiivista tietoa tai tulosta, vaan kaikki perustuu lopulta yksilön subjektiiviseen kokemukseen tutkittavasta toiminnasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20.)

5.2 Aineiston keruu ja haastattelututkimuksen kulku

Tutkimuksessamme lasten haastattelut ovat ensisijaisessa roolissa. Haastatteluun pohjautuvassa tutkimuksessa on monia etuja, mutta myös haasteita – varsinkin kun haastattelun kohteena ovat lapset. Etuna on se, että haastateltavalla on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti.

Haastattelu on eduksi myös, kun kysymyksessä on aihe, josta ei ole vielä paljoa tietoa tai sitä halutaan syventää ja selventää. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.)

Haastattelututkimuksessa suurin haasteista on taidon ja kokemuksen puute haastattelijana olemisesta. Taito ja kokemus tuovat varmuutta haastattelun säätelemiseen joustavasti. Toinen haaste on aikataulujen sovittaminen yhteen. Mitä enemmän haastateltavia on, sitä enemmän myös aikatauluttaminen vie aikaa. Haastateltavan etsiminen on myös oma prosessinsa ja haastattelujen litterointi on varsin hidasta. Haastatteluissa pitää huomioida, että haastateltavalla – varsinkin lapsella, on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastattelutilanteen pitäisi olla mahdollisimman rento ja avoin, näin saadaan parhaat haastatteluaineistot. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.)

Aineiston keruussa sekä haastattelujen tekemisessä yksi tärkeimmistä asioista on vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuden noudattaminen. Henkilötietolaissa määritelty vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus koskee kaikkea suullista sekä kirjallista tietoa, joita haastateltavat saavat tutkimuksen aikana. Henkilötietoja on säilytettävä suojatussa paikassa. Kaiken saadun tiedon vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus jatkuu myös tutkimuksen päätyttyä. (Kuula 2011, 90–93.) Lapset ovat lainsäädännöllisesti suojeltava erityisryhmä, joilla ei ole täysivaltaista itsemääräämisoikeutta päättää tutkimukseen osallistumisesta. Lasten tutkimukseen osallistumiseen tarvitaan huoltajan tai muun laillisen edustajan lupa. (Kuula 2011, 147.)

Haastattelutilanteessa loimme turvallisen ja lasta kunnioittavan ilmapiirin. Haastattelussa läsnä oli myös tuettavan lapsen tukihenkilö. Vaikka tukihenkilön läsnäolo saattoi heikentää tutkimuksen luotettavuutta, niin koimme tukihenkilön läsnäolon hyväksi ratkaisuksi. Haastattelemamme lapset jännittivät todella paljon haastattelutilannetta ja tukihenkilön rooli oli tärkeä vastausten saamisessa. Tämä mahdollisti myös lasten avoimen kommunikaation haastatteluissa. Kaikki haastattelemamme lapset osasivat suomen kieltä niin hyvin, että tulkkaukspalveluihin ei ollut tarvetta.

Kerroimme lapsille haastattelun tarkoituksen ja muistutimme heitä haastattelun anonymiteetista. Haastattelut suoritettiin tuettavan lapsen kotona tutussa ympä-

ristössä ja Pelastakaa Lapset ry:n Pohjois-Suomen aluetoimistolla Oulussa. Kerroimme myös lapsille, että haastattelun voi keskeyttää milloin vain, jos lasta pelottaa tai arveluttaa jokin asia. Muistutimme myös, että ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia, vaan lapsi saa sanoa juuri siten, kuin hänestä itsestään tuntuu.

Lasten mielipiteitä kysyttäessä heidän esiin tuomansa kommentit olivat lyhyitä ja vailla suurta sanallista informaatiota. Sen sijaan lasten elekieli ja käytös kertoivat positiivisesta palautteesta ja kokemuksesta. Nuorimpien haastateltavien kanssa keskityimme pääasiassa toiminnallisten kokemusten läpikäymiseen. Vanhimpien lasten haastatteluissa pystyimme kysymään tukihenkilötoiminnan vaikuttavuutta haastateltavan kotoutumisprosessissa. Haastattelukysymykset pidettiin selkeinä ja yksinkertaisina, jolloin lapsella oli helppo vastata kysymyksiin. (Liite 1.)

Haastattelut tapahtuivat pääosin vastausten lyhyiden myötä siten, että me molemmat kirjoitimme tietokoneelle vastauksia haastattelun yhteydessä. Sähköisessä muodossa olevia vastauksia oli helppo purkaa teemoittain. Aluksi karsimme kaiken turhan aineiston pois, jolloin jäljelle jäi tutkimuskysymysten ja teoreettisen viitekehyksen mukainen aineisto. Sen jälkeen vertasimme kysymyksiä keskenään ja muodostimme jokaisesta kysymyksestä ydinlauseen, josta muodostui lopulta teoriaa ja lasta koskeva aineisto.

5.3 Teemahaastattelu

Opinnäytetyössä suuressa osassa ovat lasten haastattelut. Haastattelut tehdään puolistrukturoidun haastattelun eli teemahaastattelun keinoin. Teemahaastattelun yksi suurimmista eduista on sen joustavuus. Teemahaastattelulle on ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta samalla se antaa tilaa myös haastateltavan henkilökohtaiselle näkemykselle. Teemahaastattelussa ei ole vastausvaihtoehtoja, vaan kysymykset ovat avoimia, joihin voidaan saada haastateltavien subjektiivinen näkökulma. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.)

Teemahaastattelun esikuvana toimii Mertonin, Fisken ja Kendallin (1956) kirjoittama kirja fokusoidusta eli kohdennetusta haastattelusta. Kohdennetussa haastattelussa korostetaan haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmään eri tilanteista. Teemahaastattelun etuna on se, ettei se ota kantaa haastattelukertojen määrään, tai siihen, kuinka syväälle haastatteluissa mennään. Teemahaastattelu ottaa haastateltavan huomioon subjektiivisena kokijana ja huomioi yksilön omat kokemukset ja merkitykset tietystä teemasta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

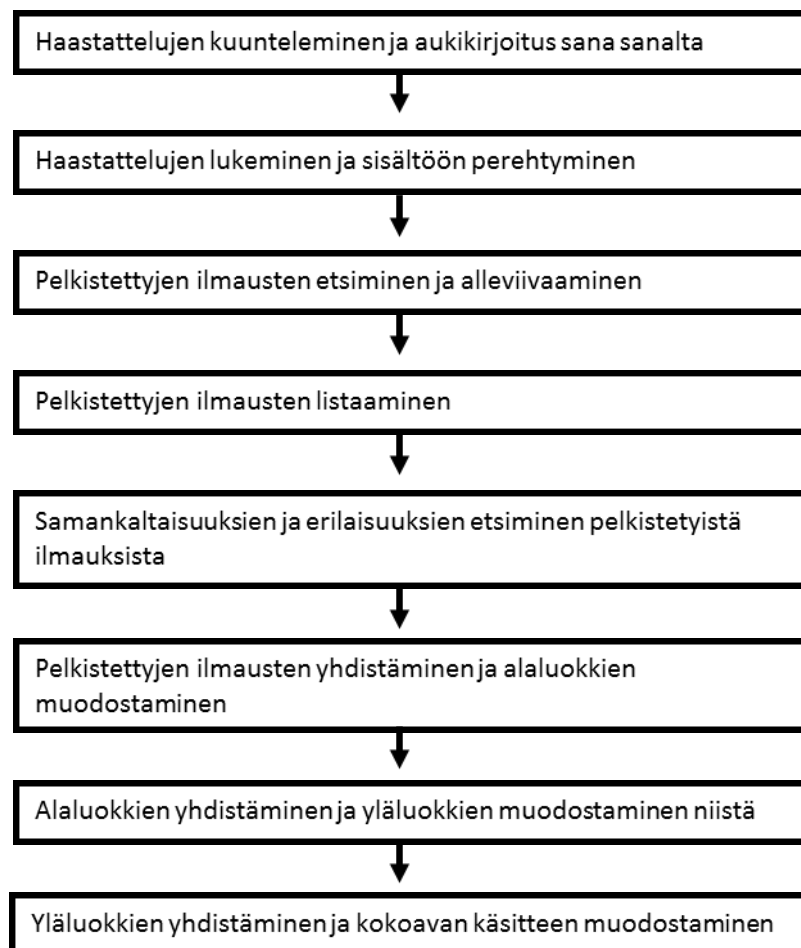
Lapsia haastatellessa täytyy ottaa huomioon muutamia erityisheitteitä, jotka auttavat lapsen kohtaamisessa ja mahdollisimman hyvien vastausten saamisessa. Haastattelutilanteessa tulee huomioida, että lapsi ei välttämättä tunne käsitteitä; esimerkiksi sanat tukihenkilö ja vapaaehtoinen ovat sanoja, joita haastateltavan täytyy avata jollakin muulla lapsen tuntemalla termillä. Lapsi on myös herkkä vaistoamaan haastateltavan keskittymisen ja kiinnostuneisuuden. Haastattelijan tulee muistaa, mitä lapsi on sanonut, sillä lapsella on hyvä muisti. Haastattelutilanteessa lapsi voi olla erittäin pettynyt, jos haastattelija ei muista lapsen kertomia ja hänelle tärkeitä asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 131.)

Lisäksi haastattelussa on otettava huomioon oma rooli haastattelijana. Haastattelijan tulee ottaa tutkijan rooli ja tiedostaa, että tapaaminen on kertaluontoinen. Haastattelija ei saa järkyttyä kuulemastaan tai esimerkiksi hymyillä lapsen ”söpöille” vastaukselle. Haastattelija ei saa painostaa lasta vastaamaan, vaikka selvää vastausta ei lapselta saisikaan. ”En tiedä” -vastaus voi johtua siitä, että lapsi ei halua vastata kysymykseen, tai ei ymmärrä kysymystä. Kysymyksen selittäminen voi johtaa kysymyksen johdatteluun ja pahimmassa tapauksessa lapsi vastaa niin kuin hän olettaa haastattelijan haluavan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 131.)

5.4 Sisällön analyysi

Sisällön analyysi on perusanalyysimenetelmä, jota käytetään erityisesti laadullisissa tutkimuksissa. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn, sillä aineistoa purkaessaan ja uudelleen ryhmittämisessään käsittelijä koottaa haastatteluaineistosta ydinlauseet ja muodostaa aineistosta loogisen kokonaisuuden. Aineistolähtöisessä laadullisessa tutkimuksessa sisällön analyysi voidaan jakaa karkeasti kolmeen prosessiin, jotka ovat aineiston pelkistäminen, ryhmittely sekä teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 105–108.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 109.)

Pelkistämisessä eli redusoinnissa haastatteluaineisto on auki kirjoitettuna. Aineistosta karsitaan pois kaikki, mikä ei ole olennaista tutkimuksen kannalta. Pelkistämisen jälkeen aineistoa jää vain sen verran, että se vastaa tutkimukselle asetettuja kysymyksiä. Alkuperäisilmauksista tulee nostaa pelkistetyt ilmaukset, jotka taas auttavat hahmottamaan olennaisen osan haastatteluaineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109–110.)

Aineiston ryhmittämisessä eli klusteroinnissa, pelkistetyt ilmaukset käydään tarkoin lävitse ja etsitään haastatteluaineistosta samankaltaisuuksia. Pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään sekä yhdistetään luokaksi ja nimetään se sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Näin syntyvät alaluokat. Teoreettisten käsitteiden luomisessa eli abstrahoinnissa jatketaan luokkien yhdistelemistä niin pitkälle kuin se on mahdollista. Abstrahoinnissa aineisto liitetään teoriaan ja käsitteisiin koko ajan niitä verraten toisiinsa. Näistä muodostuu aineistoa kuvaavat teemat. Kokonaisuudessaan sisällönanalyysi perustuu empiirisen aineiston ja tutkittavan ilmiön rinnakkain tulkintaan ja päättelyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–112.)

6 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Aiemmat tutkimukset tukihenkilötoiminnasta liittyvät lastensuojelun tukihenkilötoimintaan, ei ennalta ehkäisevään lastensuojelutyöhön. Suurin osa edellisistä tutkimuksista keskittyvät tukihenkilöiden haastatteluihin ja heidän kokemuksiin. Aiemmin ei ole tutkittu tukihenkilötoimintaa maahanmuuttajalasten näkökulmasta. Lähinnä meidän tutkimusta oli Elina Hämäläisen (2013) tutkimus lasten ja nuorten kokemuksista lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta Kanta-Hämeen alueella. Tutkimuksessa on haastateltu kahdeksaa 9–17 -vuotiasta lasta ja nuorta. Tutkimuksessa haluttiin kuulla lasten ja nuorten kokemuksia siitä, miten tukihenkilötoiminta on auttanut heitä. Tutkimuksen tavoitteena oli myös kehittää tukihenkilötoimintaa. (Hämäläinen 2013, 10–13.)

Hämäläisen tutkimuksessa selvisi, että lapset olivat saaneet valtavasti apua tukihenkilöltä koulunkäyntiin, koenumerot olivat nousseet ja motivaatio oli parantunut. Tukihenkilöistä oli ollut apua myös nuorten itsenäistymisessä. Nuoret olivat saaneet tukihenkilöltä apua esimerkiksi asunnon etsimiseen ja kodin hoitamiseen. Lapset ja nuoret kertoivat, että tukihenkilön kanssa he olivat päässeet näkemään maailmaa ja kokemaan uusia asioita. (Hämäläinen 2013, 12–17.)

Hellsten Krista ja Järvelin Pentti (2016) ovat tehneet opinnäytetyön Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnasta. Opinnäytetyössään Hellsten ja Järvelin ovat tutkineet tukihenkilöiden hyvinvointia ja motivaation tarvetekijöitä. Opinnäytetyön tavoite on ollut Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan kehittäminen niin, että organisaatio pystyy vastaamaan paremmin tukihenkilöiden hyvinvoinnista ja tarpeista. Tutkimuksessa Hellsten ja Järvelin ovat haastatelleet viittä tukihenkilöä pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksesta kävi ilmi, että suurin osa haastatelluista tukihenkilöistä toivoivat Pelastakaa Lapset ry:n työntekijältä tiiviimpää yhteydenpitoa. Tukihenkilöt toivoivat, että saisivat intensiivisempää tukea työntekijältä nimenomaan tukisuhteiden haastavissa tilanteissa. (Hellsten & Järvelin 2016, 1-42.)

Maahanmuuttajalasten tukihenkilötoiminnasta ei ole tehty aiemmin tutkimuksia. Kuitenkin aikuisten maahanmuuttajien kotoutumisesta on tehty tutkimus. Maahanmuuttajien kotoutuminen on meidänkin tutkimuksessa tärkeässä roolissa. Selene Jokisaari on tehnyt tutkimuksen (2001–2003) kotouttamislain merkityksestä kotoutumisessa, maahanmuuttajien näkökulmasta. Tutkimus on valtakunnallinen ja se on tehty puhelinhaastatteluin 50 maahanmuuttajalle, jotka olivat työttömiä työnhakijoita ja saaneet kotouttamistukea. Tutkimuksessa haluttiin selvittää maahanmuuttajien kokemuksia siitä, mikä auttaisi heitä kotoutumaan Suomeen paremmin. Tutkimuksessa haastateltavat kertoivat, että tärkein kotouttamista auttava tekijä olisi hyvä suomen kielen taito sekä työllistyminen. (Jokisaari 2006, 28–42.) Jokisaaren tekemässä tutkimuksessa työllistymisen ja suomen kielen taidon lisäksi tärkeimmäksi kotouttamista helpottavaksi asiaksi nousi vuorovaikutus suomalaisten kanssa. Maahanmuuttajat kertoivat, että kaipaisivat lisää ystävyys-suhteita ja ylipäätään kontakteja kantaväestöön. (Jokisaari 2006, 40–44.)

7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

7.1 Kotoutuminen Suomeen

Lasten haastatteluista kävi ilmi, että suomen kielen osaaminen ja oppiminen olivat suuressa roolissa kotoutumisen kannalta. Lapset kertoivat, että he olivat oppineet suomen kieltä pääasiassa koulussa luokkakavereiden ja muiden suomalaisten ystävien avulla. Tukihenkilöt ovat olleet osaltaan opettamassa suomen kieltä ja suomalaisia tapoja lapselle. Tukihenkilön roolina on ollut arjen aikuiskontakti lapsen elämässä. Haastatteluissa lapset kertoivat, että tukihenkilö saattoi olla koko perheen ensimmäinen suomalainen aikuiskontakti, jolta perhe on voinut tarvitessa pyytää apua virka-aikojen ulkopuolella. Joidenkin perheiden kohdalla tukihenkilö on edelleen ainoa luotettava suomalainen aikuiskontakti. Lapset kertoivat, että jos heillä käy vieraita, vieraat ovat pääosin aina ulkomaa-laistaustaisia.

Haastatteluissa osa lapsista muistivat ensimmäisiä mielikuvia Suomesta ja Suomeen tulosta. Suomen ajateltiin olevan kylmä ja pimeä maa, jossa on kuitenkin turvallista elää. Osa lapsista ajattelivat, että Suomessa ”saa tehdä mitä vain”, eli on vapaus olla ja asua miten haluaa. Osalla lapsista oli jo aiemmin Suomeen tulleita sukulaisia, joilta perhe sai apua uuteen maahan tullessaan.

Tukihenkilön rooli maahanmuuttajaperheessä eroaa hyvinkin paljon kantasuomalaisen perheen tukihenkilön työstä. Se, mikä kantasuomalaiselle voi olla itsestään selvää, voi olla maahanmuuttajalle aivan uutta ja vierasta. Haastatteluissa ilmeni, että tukihenkilö on opettanut lapsille paljon uusia suomalaisia asioita. Tukihenkilön rooli suomalaisiin tapoihin tutustuttajana on ollut myös yksi tukisuhteen keskeisimpiä tehtäviä.

7.2 Lasten kokemuksia suomalaisuudesta

Lapset kertoivat, että suomen kielen opettelu on ollut heille todella vaikeaa. Koulussa kavereiden saaminen on ollut varsinkin alussa erittäin hankalaa heikon suomen kielen taidon vuoksi. Kotoutuminen Suomeen on ollut vaikeaa, sillä kielitaidon puute on hidastanut kavereiden saamista ja yhteisöön kuulumisen tunnetta. Tukihenkilö on ollut lasten mielestä hyvä apu suomen kielen opiskelussa.

Kysyttäessäimme tunteeeko lapsi itsensä suomalaiseksi, saimme varsin samantlaisia vastauksia vastaajien kesken. Suurin osa lapsista eivät tunteneet itseään suomalaiseksi juuri heikon kielitaidon vuoksi. Myös perheessä elävä lähtömaan kulttuuri oli osan vastaajien syy siihen, miksi he eivät tunne itseään suomalaisiksi. Ainoastaan yksi haastateltavista lapsista koki olevansa suomalainen. Erään lapsen haastattelussa nousi esiin myös pelko siitä, että joidenkin suomalaisten mielestä hän ei voi olla koskaan suomalainen, koska hän poikkeaa ulkoisesti kantasuomalaisesta.

Joku muu voi sanoa, että kun olet tummaihoisen, et ole suomalainen.

Kaikilla haastateltavilla tulevaisuuden haaveet liittyivät Suomeen ja suomalaisuuteen. Vanhaa kotimaata ikävöitiin, mutta sinne ei välttämättä haluttu muuttaa takaisin. Suurimmat syyt kaipuuseen vanhaa kotimaata kohtaan olivat omat sukulaiset ja kaverit, jotka vielä elävät vanhassa kotimaassa. Vanhasta kotimaasta ikävöitiin myös lämpöä ja erilaista elämäntapaa. Suomen koettiin olevan turvallinen ja luotettava maa, missä voi kouluttautua ja perustaa perheen myöhemmin tulevaisuudessa.

7.3 Lasten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta ja kotoutumisesta

Haastatelluilla lapsilla on ollut Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilö haastatteluhetkellä puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Haastatteluissa lapset kertoivat, että perheissä puhutaan aina omaa äidinkieltä, mutta tukihenkilön tullessa käymään kaikki puhuvat suomen kieltä. Lapset kertoivat tukihenkilön olevan turvallinen suomalainen henkilö ja hänen kanssaan oleminen on ollut kivaa. Lapsille ja heidän perheilleen oli erittäin tärkeää, että tukihenkilöt tekevät heidän kanssaan asioita vapaaehtoisesti. Heidän mukaan parasta tukihenkilössä on suomen kielen oppiminen hänen seurassaan. Osa lapsista lukee välillä suomalaisia kirjoja tukihenkilön kanssa ja siten he oppivat lisää suomen kieltä. Eräs haastateltavista totesi, että kun osaa suomen kieltä, on helpompi saada suomalaisia kavereita.

Tykkään tukihenkilöstä, koska hänen kanssa opiskelen suomen kieltä ja sitä kautta saan kavereita, kun osaan suomea paremmin.

Jos puhun suomen kielen sanoja väärin, niin hän (tukihenkilö) korjaa.

Lapset kertoivat, että heillä kaikilla on koulussa kavereita. Kuitenkin melkein kaikki kaverit ovat maahanmuuttajia, joten lapset toivoivat heille myös suomalaisia kavereita. Tukihenkilön kanssa lapset ovat tehneet ruokaa, pelanneet pelejä, käyneet ulkona ja elokuvissa sekä jutelleet ajankohtaisista asioista. Tukihenkilö on myös opettanut suomalaisia normeja ja tapoja tuettavalle lapselleen. Lapset kertoivat, että tukihenkilön kanssa he ovat päässeet näkemään ja kokemaan paljon uusia asioita. Yksi lapsista kertoi, että hän oppii Suomesta ja elämästä koko ajan lisää asioita tukihenkilön kanssa.

Opin kaikesta enemmän, kun tukihenkilö on mun kans.

Parasta ollu se, ku mejän pihalla pelattiin sulkapalloo.

Vaikka tukihenkilö on ollut lasten elämässä verrattain lyhyen aikaa, on tukihenkilö saavuttanut tärkeän roolin lasten elämässä. Haastateltujen lasten mukaan

tapaamisten jälkeen on tullut aina hyvä mieli. Erään haastateltavan mukaan tuntuu, kuin olisi tuntenut tukihenkilönsä koko ikänsä. Lapsilta kysyttiin, että mitä he toivoisivat tukihenkilöltä lisää. Useat lapset toivoivat, että näkisivät tukihenkilöä enemmän.

Toivoisin, että nähtäis joka viikko.

Kun lapsilta kysyttiin, mitä muuta he ovat oppineet tukihenkilön kanssa kuin suomen kieltä, muutama lapsista vastasivat, että tukihenkilöt ovat opettaneet heille Suomen lakia. Nyt he tietävät, mitä Suomessa saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Lapset kertoivat, että he ovat myös oppineet esimerkiksi minkä ikäisenä saa ajaa mopolla ja minkä ikäisenä tulee aikuisesti. Suurin osa haastatelluista lapsista eivät tieneet Suomeen tullessaan Suomen tarkkaan määritetyistä laeista, rajoista ja säännöistä.

Tukihenkilön kanssa lapset ovat opetelleet kulkemaan eri paikoissa Oulussa. Haastatteluissa lapset toivat esille, että on todella vaikea yksin lähteä kiertämään Oulua ja opettelemaan uusia paikkoja. Lapset kertoivat, että tukihenkilön kanssa he ovat oppineet, että toisia ei saa kiusata eikä toisille saa valehdella. Haastatteluissa ilmeni myös se, että lapset haluavat vain jutella tukihenkilön kanssa paljon, koska silloin oppii paljon erilaisia asioita. Yksi lapsista kertoi, että ei aiemmin osannut käydä kirjastossa, mutta tukihenkilön kanssa olivat harjoitelleet yhdessä kirjastossa käymistä.

Tukihenkilön kans oon oppinu käymään kirjastossa.

Lapset kertoivat, että ovat opetelleet tukihenkilön kanssa esimerkiksi linja-autolla liikkumista. Yksi lapsista kertoi, että vaikka osaisi mennä linja-autoon, pitää myös tietää, miten siellä maksetaan ja paljonko lippu maksaa. Lapsi kertoi myös, että hän ei tiennyt miten linja-auto pysähtyy, kun hän haluaa jäädä pois linja-autosta. Mutta nyt hän on tukihenkilön kanssa oppinut kaikki käytännön asiat linja-autolla liikkumisesta.

Lasten mielestä on ollut esimerkiksi kivaa opetella tekemään suomalaisia ruokia yhdessä tukihenkilön kanssa. Osa lapsista kertoivat, että ovat tehneet pipareita ja koristelleet niitä tukihenkilön kanssa. Lapset kertoivat, että on ollut kivaa, kun he ovat saaneet itse valita mitä tekevät tukihenkilön kanssa. Välillä tukihenkilö on ehdottanut tekemistä ja välillä taas lapsi itse on kertonut mitä haluaisi tehdä tukihenkilön kanssa. Kun lapsilta kysyttiin mikä on ollut tukisuhteessa parasta, niin yksi lapsista vastasi näin:

Parasta, että hän on suomalainen.

Haastatteluista ilmeni, kuinka tukihenkilö ei ole läsnä vain tuettavan lapsen elämässä, vaan hän auttaa koko perhettä arjen pulmissa. Tukihenkilö on auttanut esimerkiksi perheen vanhempaa maksamaan laskuja, selittämään viranomaistahoilta tulleita kirjeitä sekä ollut apuna ruuanlaitossa. Tuettavan lapsen perhettä on siis autettu kokonaisvaltaisesti tukihenkilön toimesta. Yksi lapsista kertoi, että tukihenkilö tulee hänen mukaansa myös sosiaalityöntekijän tapaamiseen, sillä tukihenkilöstä on hänelle turvaa ja apua.

Kysyimme lapsilta, mitä he ajattelevat siitä, että heillä on erilainen uskonnollinen tausta kuin tukihenkilöllä. Kaikki lapset vastasivat, että uskontojen erilaisuus ei ole vaikuttanut tukisuhteessa juuri millään lailla. He kertoivat, että kaikki on mennyt tosi hyvin. Uskontojen erilaisuus oli tuonut vain paljon keskusteltavaa ja opittavaa lisää. Yksi lapsista sanoi, että tukihenkilön erilainen uskonnollinen tausta on ollut koko perheelle hyvä asia. Erityisesti toisten uskontojen juhlapyhien opettelu oli ollut mielenkiintoista.

Oon oppinu tukihenkilöltä suomalaisten juhlapyhien merkityksiä.

8 TUKIHENKILÖIDEN KOKEMUKSIA

8.1 Tukihenkilön rooli tuettavan lapsen kotoutumisessa Suomeen

Haastattelemamme tukihenkilöt kertoivat, että tuettava lapsi oppii koko ajan suomalaista kulttuuria viettäessään aikaa heidän kanssaan. Suomen kielen taito kehittyy huomaamatta ja lapsi oppii uusia asioita Suomesta sekä Oulusta. Tukihenkilöt kertoivat kokevansa, että heillä on suuri rooli lapsen ja perheen kotoutumisessa. Tukihenkilön lisäksi lapsi oppii suomalaisia asioita lähes poikkeuksetta ainoastaan koulumaailmassa.

Suomalainen perhekäsitys on ollut paljon esillä tukihenkilöiden ja tuettavien lasten keskusteluissa. Tukihenkilöt kertoivat, että länsimainen ja suomalainen perhekäsitys poikkeaa oleellisesti tuettavien lasten kotimaassa. Homoseksuaalisuus, avioliitto, moniavioisuus sekä naisten rooli perheessä ovat olleet usein keskustelunaiheena tuettavan lapsen sekä koko perheen kanssa. Tukihenkilöt ovat myös opettaneet esimerkiksi, että Suomessa ei sallita pakkoavioliittoja ja jokaisella on uskonnonvapaus. Perheiden kanssa on myös puhuttu paljon suomalaisesta alkoholikulttuurista.

Kulttuurierot ovat niin suuria lähtömaan ja nykyisen maan välillä, että uuden kulttuurin opettamisessa täytyy lähteä aivan perusteista. Tukihenkilöt kertoivat, että ovat opetelleet lapsen kanssa kantasuomalaisella aivan itsestään selviä tilanteita, kuten käyttämään kaupassa hedelmävaakoja ja kassalla maksamista sekä yleisiä käytöstapoja. Tukihenkilöt ovat vieneet lapsia myös ravintolaan syömään, sillä he ovat yhdessä opetelleet, miten ravintoloissa toimitaan. Ravintolakerrat myös opettavat lapselle muun muassa aterimien käyttöä, sillä joissakin perheissä syödään kotona ruoka aina sormilla.

Tukihenkilöiden mukaan perheissä ei juurikaan näy suomalaisuus, vaan perheet elävät pääosin lähtömaan kulttuurin mukaisesti. Suomalaiset juhlapyhät ovat olleet myös monille perheille tuntemattomia ja vieraita. Suomalaisiin tapoi-

hin ja perinteisiin lapset ovat päässeet tutustumaan suomalaisten pelien myötä, joita tukihenkilöt ovat ostaneet lapsille.

Kun menin perheeseen ensimmäistä kertaa, niin heillä ei ollut edes paperia ja kyniä, jotta olisimme lapsen kanssa voineet piirtää yhdessä. Siitä olemme lähteneet tekemään yhteistä matkaamme. Olemme ostaneet paperia, kyniä ja erilaisia pelejä. Nyt lapsella on mahdollisuus tehdä kotona lasten juttuja.

Tukihenkilöt kertoivat, että kulttuurierot ovat tuoneet mukanaan paljon haasteita. Suomalaiset ovat tottuneet, että tapaamisiin tullaan aina ajoissa ja jos ollaan myöhässä aikataulusta, niin siitä ilmoitetaan toiselle. Haastatteluista kävi ilmi, että aikataulut ovat yksi suurimmista haasteista monikulttuurisissa tukisuhteissa. Tukihenkilö on joskus odottanut kauan perheen saapumista, vaikka tapaamisajankohta on ollut kummallakin tiedossa. Tukihenkilöt toivoivat, että voisivat opettaa perheille suomalaista aikakäsitystä lisää, sillä virastoissa asioidessa täsmällisyydellä on suuri merkitys.

Ootin joskus perhettä tunnin, sitte lähdin ku heitä ei vaan näkynyt.

Yritin soitella ja laittaa viestiä heille, mutta kukaan ei vastannut. Kuukauden päästä sain viestin, että puhelinnumero oli vaihtunut.

8.2 Tukihenkilön antama tuki lapselle ja perheelle

Kun tukihenkilöt ovat antaneet lapselle aikaa ja huomiota, samalla perheen vanhempi tai vanhemmat ovat saaneet levähtää. Joissakin tuettavissa perheissä on ollut surua, pelkoa ja muutenkin vaikeuksia Suomeen sopeutumisessa, joten lapset ovat helposti jääneet ilman riittävää aikuisen antamaa huomiota ja välittämistä. Tukihenkilöt ovat tarjonneet tuettaville mahdollisuuden olla lapsia keskittymällä tapaamisissa leikkimään ja pelaamaan vailla turhaa huolenpitoa elämästä. Aito kiinnostuneisuus lasta kohtaan on auttanut luottamuksen synnyssä lapsen ja tukihenkilön välillä. Tukihenkilöt kertoivat haastatteluissa, että he ovat arvostettuja maahanmuuttajaperheessä juuri vapaaehtoisuuden takia ja ovat yleensä kunniavieraita maahanmuuttajaperheessä.

Oli hienoa nähdä, miten onnellinen lapsi oli, kun hän pääsi ensimmäistä kertaa elokuvateatteriin.

Tukihenkilöt kertoivat suurimmaksi osaksi auttavansa lapsia suomen kielen opiskelussa sekä läksyjen tekemisessä. Perheissä ei ole välttämättä ketään, kuka osaisi suomen kieltä niin hyvin, että voisi auttaa lasta läksyjen tekemisessä. Tuettavilla lapsilla on valtava halu oppia suomen kieltä. Tämä ilmenee esimerkiksi kaupungilla kulkiessa opastekylltien selittämisenä tai jonkin kuuleman merkityksen ja tarkoituksen selittämistä lapselle.

Haastatteluissa ilmeni kuinka tukihenkilöt ovat käyneet tuettavien lapsien kanssa kokeilemassa uusia harrastusmahdollisuuksia keilailusta seinäkiipeilyyn. Tukihenkilöt ovat hyödyntäneet paljon ilmaisia liikuntapalveluita tuettavien lasten kanssa. Myös Pelastakaa Lapset ry:n taloudellinen tuki on mahdollistanut uusien harrastusten kokeiluun. Ilman tukihenkilön apua lapsi ei todennäköisesti löytäisi erilaisten harrastusten ja ilmaisten liikuntamahdollisuuksien pariin.

Tukihenkilöt ovat olleet niin tuettavalle lapselle, kuin koko perheelle suomalainen yhdyshenkilö, jolta on voinut kysyä kaikenlaisia elämiseen liittyviä asioita. Tukihenkilöt ovat auttaneet perhettä varaamaan aikoja esimerkiksi hammaslääkäriin ja parturiin. Vaikka perheessä osattaisiin puhua vähän suomen kieltä, on kuitenkin suomen kielen kirjoittaminen haastavaa. Myös internetin käyttö ja digitalisoituvat palvelut ovat tuottaneet haasteita maahanmuuttajaperheille.

Joskus me etsittiin perheelle uutta kotia internetistä, toisella kertaa ostettiin junalippuja.

Joka kerta, kun menen heille kylään, niin autan perheen vanhempaa varaamaan aikaa lääkäriin tai parturiin.

8.3 Uskontojen erilaisuus tukisuhteessa

Haastatteluissa ilmeni, että kaikilla tukihenkilöillä oli erilainen uskonnollinen tausta kuin tuettavilla lapsilla. Tukihenkilöt kokivat, että uskontojen erilaisuus on ollut suuri rikkaus tukisuhteessa. Sekä tukihenkilö, että lapsi ovat voineet oppia valtavasti uusia asioita toisen uskonnosta ja sen luomasta kulttuurista. Kun tukihenkilöt ovat kyselleet ja opetelleet myös tuettavien lasten uskonnoista uusia asioita, on se osoittanut kunnioitusta koko perhettä ja heidän uskontoaan kohtaan. Tietoisuus toisen uskonnosta ja sen ulottuvuuksista on auttanut myös suhtautumaan erilaisiin tapoihin ja käytänteisiin uudella tavalla.

Vaikka uskontojen erilaisuus on tuonut tukisuhteisiin paljon mielenkiintoisia, uusia opittavia asioita, on mukaan mahtunut myös paljon haasteita. Tukihenkilöiden on pitänyt miettiä, mitä vanhemmat ovat mieltä, jos esimerkiksi tuettavan lapsen kanssa askartelea joulukoristeita. Tukihenkilöillä on ollut miettimistä mikä on perheen suhtautuminen suomalaisille ja kristinuskon perinteille tyypillisiin ilmiöihin, kuten jouluna joululahjan tai joulukalenterin ostamiselle. Tukihenkilöt halusivat lapsen oppivan minkälaista joulua Suomessa vietetään. Samalla tukihenkilö joutuu miettimään tapoja tutustuttaa lapselle kristinuskosta pohjautuvia tapoja. Vaarana on, että perheen vanhemmat luulevat tukihenkilön yrittävän käännä lasta pois omasta uskonnostaan.

Kaksi tukihenkilöä kertoivat haastatteluissa myös miettineensä paljon tuettavan lapsen vanhempien mielipidettä esimerkiksi uimahallissa käyntiin. Suurin osa tuettavista tytöistä ovat eläneet kulttuurissa, jossa naiset eivät käy uimassa. Haasteena on ollut myös vanhempien heikko suomen kielen taito, jotta tukihenkilöt voisivat keskustella vanhempien mielipiteistä sekä kulttuurien ja uskontojen eroista.

Uskontojen erilaisuus on näkynyt vahvasti nuorten tuettavien parisuhteiden muodostamisessa. Tuettavat nuoret ovat kysyneet, saavatko tukihenkilöt itse valita kenen kanssa menevät naimisiin. On ilmennyt, että joissakin perheissä vanhemmat etsivät lapselle puolison. Perheissä eletään edelleenkin Suomessa samanlaista kulttuurielämää kuin heidän lähtömaassaan. Tukihenkilön pitäisi

samaan aikaan kunnioittaa tuettavan nuoren vanhempien mielipiteitä, mutta samalla pitäisi kertoa, että pakkoavioliitot ovat Suomessa kiellettyjä. Tukihenkilöt kertoivat, että aina vaikeissa tilanteissa he ovat olleet yhteydessä ehkäisevän työn koordinaattoriin ja he ovat voineet yhdessä miettiä, miten tilanteessa olisi hyvä toimia. Tukihenkilöiden ei ole koskaan tarvinnut selvittää tilanteista yksin.

Muistan kun tuettava lapsi kysyi minulta, että onko hänen pakko mennä naimisiin jonkun vanhempien valitseman miehen kanssa, vaikka hän ei haluaisi.

9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen luotettavuutta pohtiessa tulee kiinnittää huomiota lukuisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat koko tutkimuksen luotettavuuteen. Aineiston keruulla, menetelmän ja tekniikan, eli haastattelun ja nauhoittamisen vuoksi, on suuri merkitys, kuinka luotettavasti tietoa on saatu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.) Lisäksi haastateltavia oli suhteellisen vähän, kuusi henkilöä, mikä vie tutkimukselta sen yleistämisen mahdollisuuden. Kuitenkin Pelastakaa Lapset ry:n Oulun alueen tukihenkilöistä on vain noin kymmenesosa maahanmuuttajaperheissä tukihenkilönä, joten sen osalta otanta on tarpeeksi suuri tutkimuksen luotettavuuden kannalta.

Haastattelut tehtiin Oulussa ja oululaisten maahanmuuttajaperheiden parissa. Tilanne maahanmuuttajaperheissä vaihtelee asuinalueittain paljon. Eri kaupunkien maahanmuuttopalvelut toimivat alueelle ja väestömäärälle suunnitteleman tavalla. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajaperheiden tilanne voi olla hyvinkin erilainen palvelujen suhteen, mitä Oulussa on. Tämän seurauksena tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää muihin kaupunkeihin, vaan tuloksia voidaan tarkastella ja arvioida vain Oulun maahanmuuttopalvelujen kannalta.

Tutkimustamme tulee katsoa lapsen näkökannasta käsin. Luotettavuutta pohtiessa on mahdotonta vaatia lapselta haastattelutilanteessa eksaktia faktatietoa. Tutkimuksemme kuvaa lapsen kokemusmaailmaa ja antaa lapselle osallisuuden ja vaikuttamisen tunteen. Tulokset pohjautuvat subjektiiviseen kokemukseen ja viitoittavat nykytilaa, mutta eivät määritä sitä. Tutkimuksen luotettavuuteen on vaikuttanut myös lasten suomen kielen taito. Osa lapsista osasivat paremmin suomen kieltä, kun taas toisille piti hieman muuttaa haastattelukysymyksiä, jotta he ymmärsivät kysymykset. Jos lapsi ei siltikään ymmärtänyt kysymystä, jätettiin kysymys väliin.

Hyvän tutkimuksen pohjana on eettinen sitoutuneisuus. Eettisellä sitoutumisella tarkoitetaan sitä, että tutkijan on suunniteltava, toteutettava ja raportoitava tut-

kimus yksityiskohtaisesti. Aineistojen säilyttämistä koskevat asiat on määritelty kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla. Tutkijan on oltava rehellinen, luotettava ja tarkka tutkimuksen tekemisessä. Tutkijan on myös muistettava mainita muiden tutkijoiden työ ja saavutukset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–24; Tuomi & Sarajärvi 2013, 127.)

Lähetimme alkusyksystä 2016 tuettavien lasten huoltajille kirjeen (Liite 2.), jossa kerroimme tutkimuksestamme ja sen tarkoituksesta. Kirjeessä kerroimme haastattelun anonymiteetistä ja vapaaehtoisuudesta. Kirjeen liitteenä lähetimme lupalapun (Liite 3.), jossa vanhemmat antavat allekirjoituksellaan luvan haastatella lasta. Kirjeen toimitti perille lapsen tukihenkilö, jolle annoimme ohjeet käydä kirje ja lupalappu lävitse vanhemman kanssa. Osa vanhemmista eivät halunneet lapsensa osallistuvan haastatteluun, mutta suurin osa vanhemmista antoivat luvan. Lapsen tukihenkilö toimitti allekirjoitetun lupalapun meille joko haastattelutilanteessa tai ennen haastatteluajankohdan sopimista.

Haastattelutilanteessa olimme jokaisessa haastatteluissa molemmat mukana. Joidenkin lasten oli helpompi jutella naiselle, kun taas jotkut haastateltavat puhuivat luontevammin miehen esittämiin kysymyksiin. Tämä saattoi osittain johtua myös kulttuurikasvatuksesta, jossa lapset elävät. Olimme ottaneet etukäteen huomioon tämän seikan, ja haastattelutilanteessa aina toinen meistä otti pääroolin haastattelussa lapsen mukaan.

Tutkimuksen luotettavuus on tärkeä osa opinnäytetyötä. Opinnäytetyössä täytyy näkyä, kuinka aineistoa on kerätty, onko tutkimuksessa tehty haastatteluja, kuka on haastatellut, oliko haastattelihoita yksi vai kaksi. Tutkimuksen luotettavuuteen kuuluvat myös tiedot tutkimuksen aikataulusta sekä tiedot tutkimustulosten koonnista ja analysoinnista. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140–141.) Haastattelun aineisto säilytettiin kummankin tietokoneella salasanan takana. Tulosten analysoimisen jälkeen tiedostot hävitettiin tietokoneilta. Hyvien eettisten tapojen mukaan haastattelun tuloksissa ei voida identifioida yksittäistä haastatteluun osallistunutta lasta.

10 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluista ilmeni, kuinka tärkeässä roolissa Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilö on ollut niin tuettavalle lapselle, kuin koko perheelle ja heidän kotoutumisprosessilleen. Perheille tukihenkilö oli ollut luotettava suomalainen kontakti, jolta oli voinut kysyä apua mihin vain mieltä askarruttavaan asiaan. Tukihenkilön rooli voi olla ratkaisevassa asemassa perheen kotoutumisen onnistumisessa sekä tuettavan lapsen juurtumisessa vieraaseen yhteiskuntaan ja uuteen kulttuuriin. Tukihenkilö tarjoaa myös erilaisen tuen kuin esimerkiksi maahanmuuttajapalvelujen työntekijä; tukihenkilö on läsnä perheen arjessa ja sen tuomissa haasteissa. Suomen kieli ja sen oppiminen helpottuivat huomattavasti, kun perhe oli viettänyt aikaa kantasuomalaisen kanssa. Perheille on ollut erittäin tärkeää se, että tukihenkilö tekee nimenomaan vapaaehtoisesti heidän kanssaan asioita.

Oulun kaupungin kotouttamisohjelman 2013–2017 mukaan onnistuneella kotoutumisella tarkoitetaan sitä, että maahanmuuttaja saavuttaa yhdenvertaisen aseman muun väestön kanssa. Kotoutumisen tärkein edellytys on suomen kielen oppiminen. (Kotini on täällä -Oulun kaupungin kotouttamisohjelma 2013–2017 2014, 5.) Suomen kielen oppiminen näkyi lasten haastatteluissa tärkeimpänä tekijänä, miten tukihenkilö oli auttanut ja auttaa koko ajan heidän kotoutumista. Suomen kielen taito oli jo kehittynyt valtavasti, kun lapset olivat viettäneet aikaa tukihenkilöiden kanssa. Kaikki haastateltavat lapset olivat erittäin tyytyväisiä siihen, että heidän koko perhe oppii suomen kieltä, kun tukihenkilö käy kylässä.

Tukihenkilöiden haastatteluissa nousi esille, että nimenomaan kielitaidon puute koettiin valtavana haasteena tukisuhteissa. Kielitaidon puute nousi tukihenkilöiden mukaan myös suurimmaksi kotouttamista hidastavaksi tekijäksi. Kielitaidon puutteen vuoksi avoin kommunikaatio tukihenkilön ja perheen välillä jää puutteelliseksi ja mahdollistaa väärinymmärryksien syntymisen. Yhteisen kielen puuttumisen takia tukihenkilö ei ole pystynyt kysymään perheen huoltajilta tuet-

tavaa lasta koskevia asioita tai esimerkiksi sitä, mitä vanhemmat haluavat lapsensa kanssa tehtävän tai haluavatko he kasvattaa lastaan oman vai suomalaisen kulttuuritapojen mukaan.

Kaikki lapset olivat erittäin iloisia, että heillä on tukihenkilö. Vaikka joillakin tukisuhde oli kestänyt vasta kuusi kuukautta, oli lapsen ja tukihenkilön välille syntynyt erittäin hyvä luottamussuhde. Lapset olivat onnellisia siitä, että olivat päässeet tukihenkilön kanssa kokeilemaan uusia harrastuksia. Haastatteluissa havaitsimme, että lapset turvautuivat paljon tukihenkilöön ja halusivat varmistusta tukihenkilöltä asioihin. Lapsista välittyi ulospäin tunne, että tukihenkilöstä oli tullut heille erittäin tärkeä. Tukihenkilötoiminnan tarkoitus on nimenomaan tuoda lapselle turvallinen ja välittävä aikuinen elämään.

Kokonaisuudessaan tutkimuksessa ilmeni, että lasten selviäminen arjen haasteista oli helpottunut tukihenkilön myötä. Lapset voivat luottaa siihen, että heillä on turvallinen suomalainen aikuinen elämässä mukana. Tutkimuksessa selvisi, että tukihenkilö on tukenut lapsen identiteetin kehittymistä sekä kokonaisuudessaan lapsen kasvua ja kehitystä kahden kulttuurin välillä. Tukihenkilö on näin auttanut lapsen kotoutumista Suomeen ja sitä kautta tukenut myös koko perheen kotoutumisprosessia ja sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tutkimuksessa selvisi, että maahanmuuttajaperheet viettävät valtavasti aikaa vain toisten maahanmuuttajien kanssa, eikä heillä ole juurikaan suomalaisia tuttuja. Perheille olisi erittäin tärkeää löytää joko tukihenkilö tai joku muu vapaaehtoinen suomalainen aikuinen, jotta heillä olisi arjessa mukana edes yksi kantasuomalainen henkilö. Hyvän kotouttamisen edellytyksenä ovat hyvät suhteet ja vuorovaikutus eri ryhmien kesken (Työ- ja elinkeinoministeriön palvelu, kotouttamistyön periaatteet i.a.). Ilman Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilöä maahanmuuttajaperhe ei välttämättä kohtaisi ketään suomalaisen kulttuurin omaavaa ihmistä. Kotoutuminen vaikeutuu huomattavasti, jos perhe ei vietä aikaa kantasuomalaisten kanssa. Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, mutta kotoutumisen haasteet voivat pahimmillaan johtaa lastensuojelullisiin toimenpiteisiin.

Tutkimuksessa selvisi, että uskontojen ja kulttuurien erilaisuus oli tuonut tukisuhteisiin haasteita. Haasteita oli tullut muun muassa aikataulujen, kielitaidon puutteen sekä kulttuurillisten erojen vuoksi. Kaikki haastateltavat lapset olivat sitä mieltä, että tukihenkilön erilainen uskonnollinen tausta on vain ollut hyvä asia, sillä he ovat voineet oppia toisilta uusia asioita uskonnosta ja sen tuomasta kulttuurista. Myös tukihenkilöiden haastatteluissa selvisi, että uskontojen ja kulttuurinormien erilaisuus on ollut tukisuhteissa rikkaus. Tukihenkilöt olivat kaikki oppineet uusia asioita uskonnoista ja havahtuneet siihen, että suomalaisten ja esimerkiksi kristittyjen tapa toimia, ei ole ainoa oikea tapa.

Pelastakaa Lapset ry:n toiminnan yksi keskeinen tavoite on lasten osallisuuden lisääminen. Lapsen osallisuudella tarkoitetaan aikuisen aktiivista kuuntelua sekä sitä, että lapsella on mahdollisuus osallistua häntä koskeviin asioihin. (Pelastakaa Lapset ry- Lasten oikeudet, lasten osallisuus, i.a.) Tutkimuksessamme selvisi, että tukihenkilön avulla lasten osallisuus oli parantunut. Tukihenkilön kanssa lapset olivat saaneet huomiota ja saaneet päättää mitä tekevät tapaamisten aikana. Tuettavilla perheillä on ollut paljon murheita ja suruja liittyen jätettyyn kotimaahan ja kulttuuriin. Tukihenkilön kanssa lapsi oli päässyt kokemaan paljon uusia asioita ja päässyt pois kotoa perheen surujen keskeltä. Tukihenkilötapaamisten avulla lapset olivat saaneet olla oikeasti lapsia.

11 POHDINTA

Maahanmuuttajalasten haastattelujen jälkeen ja koko tämän tutkimuksen perusteella voimme todeta, että jokaiselle maahanmuuttajalapselle pitäisi saada suomalainen tukihenkilö, sillä tukihenkilöstä on ollut valtavasti apua lapsen ja koko perheen kotoutumiselle Suomeen. Vaikka perheellä ei olisi asiakkuutta kunnan sosiaalipalveluissa tai perhe ei tarvitsisi muuten erityistä tukea, he hyötyisivät tukihenkilöstä kotoutumisen kannalta. Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta on nimenomaan ennaltaehkäisevää tukea perheille. Suomalaisen tukihenkilön vierailu maahanmuuttajaperheessä tuo myös muille suomalaisille perheille rohkeutta ottaa kontaktia maahanmuuttajaperheisiin.

Tämän tutkimuksen tulosten avulla maahanmuuttajien kotoutumista voitaisiin kehittää. Maahanmuuttajien määrä Suomessa on lisääntynyt valtavasti, joten kotouttamistyötä pitäisi kehittää nopeasti. Kotoutumisen alkuvaiheessa tukeminen olisi paljon edullisempaa ja järkevämpää, silloin koko kotoutuminen lähtisi heti vauhtiin, eikä vasta esimerkiksi viiden vuoden kuluttua. Maahanmuuttajien suomen kielen taidon puute tulee myös yhteiskunnalle kalliiksi, kun he eivät pääse ilman kielitaitoa töihin minnekään. Juurtuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on tapahduttava nopeasti, sillä ryhmään tai yhteiskuntaan kuulumattomuus toimii ihannealustana rikollisuudelle ja radikalisoitumiselle. Maahanmuuttajaperheissä tämä ongelma korostuu, sillä perheet eivät välttämättä tunne kuuluvansa enää vanhan kotimaan kulttuuriin ja tapoihin, eivätkä tunne kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan ilman tehokasta apua.

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoimintaa maahanmuuttajaperheissä tulee myös kehittää. Maahanmuuttajaperheissä toimiville tukihenkilöille voitaisiin järjestää enemmän yhteisiä vertaistuki-iltoja ja koulutusta maahanmuuttajaperheen kohtaamiseen. Myös esimerkiksi puolivuositainen seurantalaveri tulkin, perheen, tukihenkilön ja järjestön työntekijän kesken voisi auttaa myös tukihenkilöä ja perhettä keskustelemaan toiveista ja tavoitteista tukisuhteelle. Palaverissa voitaisiin myös keskustella esimerkiksi suomalaisen ja lähtömaan kulttuu-

rin välillä olevista mahdollisista ristiriidoista. Tästä voisi tehdä jatkotutkimuksen Pelastakaa Lapset ry:lle haastattelemalla maahanmuuttajien tukihenkilöitä. Tutkimuksessa voisi selvittää minkälaista apua ja tukea nimenomaan maahanmuuttajien tukihenkilöt ovat saaneet ja minkälaista tukea he toivoisivat saavansa lisää. Näin saataisiin tietoa, miten maahanmuuttajien tukihenkilöitä voitaisiin tukea paremmin järjestön puolelta.

Jatkotutkimuksissa olisi tarpeellista selvittää myös koko maan laajuisesti, millaista tukea maahanmuuttajaperheet ja erityisesti heidän lapset tarvitsevat. Alueelliset erot palveluissa ovat hyvin erilaiset, joten tutkimuksen tulosten pohjalta voitaisiin kohdentaa eri palveluja eri alueille sen tarpeiden mukaisesti. Jatkotutkimuksena olisi hyvä selvittää, minkälaista apua ja tukea yksin maahan tulleet ulkomaalaiset, esimerkiksi turvapaikanhakijat, tarvitsisivat. Usein päähuomio kiinnittyy maahanmuuttajaperheisiin, joten olisi hyvä tietää myös yksin maahan tulleiden avun tarve kotoutumisessa.

Haasteena tutkimuksessa olivat lasten lyhyet vastaukset haastattelutilanteissa ja se, että suomen kielen taito ei ollut lapsilla vielä niin hyvää, että he olisivat uskaltaneet rohkeasti vastata kysymyksiin. Teemahaastattelu sopi työhömmme erinomaisesti ja toi haastatteluihin selkeyttä sekä meille haastattelijoina, että haastateltaville lapsille. Haasteena oli myös se, että muutamat perheet eivät antaneet meille lupaa tehdä haastatteluja. Luulemme, että syynä oli se, etteivät he ymmärtäneet haastattelujen tarkoitusta. Meidän, tukihenkilön sekä haastateltavan lapsen aikataulujen yhteensovittaminen aiheutti välillä haasteita, kuitenkin tutkimuksemme eteni suunniteltujen aikataulujen mukaisesti.

LÄHTEET

- Arnstein, R Sherry 1969. A Ladder of Citizen Participation. Viitattu 19.1.2017.
<http://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html>.
- Eskola, Antti & Kurki, Leena 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita
- Hellsten, Krista & Järvelin, Pentti 2016. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.1.2017.
http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/117846/OPPARI_THESEUS.pdf?sequence=1
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, Elina 2013. Opinnäytetyö. Lasten ja nuorten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.1.2017.
http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/65969/Hamalainen_Elina.pdf?sequence=1
- Jokisaari, Helene 2006. Kotouttamislain merkitys kotoutumisessa maahanmuuttajan näkökulmasta. Tutkimus. Siirtolaisinstituutti. Viitattu 24.1.2017. <http://docplayer.fi/2604281-Selene-jokisaari-kotouttamislain-merkitys-kotoutumisessa-maahanmuuttajan-nakokulmasta.html>
- Komulainen, Jyri & Vähäkangas, Mika (toim.) 2009. Luterilaisen Suomen loppu? Kirkko ja monet uskonnot. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Korhonen, Anu 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

- Koski, Maria & Paakkunainen, Marjaana 2012. Opinnäytetyö. Helsingin diakonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.1.2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50036/Koski_Maria_Paakkunainen_Marjaana.pdf?sequence=1
- Kotini on täällä - Oulun kaupungin kotouttamisohjelma 2013-2017, 2014. Viitattu 9.2.2017.
http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=32f15a41-9446-4dd0-bcc9-6f9a428bd3e0&groupId=526368
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Vastapaino
- Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 30.12.2010. Viitattu 6.8.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493, 9.4.1999. Viitattu 6.8.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>
- Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 6.8.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Meriluoto, Taina; Marila-Penttinen, Leena & Lehtinen, Essi (toim.) 2015. Osallisuus. Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja. Viitattu 30.11.2016. http://www.e-julkaisu.fi/ensi_ja_turvakotien_liitto/osallisuus_kasikirja/
- Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen periaatteet. Metodologia-sarja 4.3. uudistettu painos. Helsinki: Methelp.
- Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2000. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa.
- Pajulammi, Henna 2013. Lapsen oikeus osallistua.
- Pakolaisapu i.a. Pakolaisuus. Viitattu 26.8.2016.
<http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>
- Pelastakaa Lapset ry, i.a. Lapsen oikeudet, lasten osallisuus. Viitattu 9.2.2017.
<https://www.pelastakaalapset.fi/lapsen-oikeudet/lasten-osallisuus/>
- Pelastakaa Lapset ry, 2012. Tukihenkilötoiminnan esite. Viitattu 20.4.2016.
<https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/pelastakaalapset/2015/10/13131136/Tukihenkil%C3%B6toiminta-esite.pdf>

- Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2012a. Tukiperhetoiminnan esite. Viitattu 29.3.2016. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/pelastakaalapset/2015/10/13125046/Pela_Esite_A5_Tukiperhetoiminta_final_web.pdf
- Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2012b. Lomakotitoiminnan esite. Viitattu 29.3.2016. <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/pelastakaalapset/2015/10/13115600/Lomakotitoiminta-esite.pdf>
- Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2016a. Tervetuloa joukkoomme. Perehdytyskansio. Viitattu 16.3.2016.
- Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen 2016b. Tukihenkilötoiminta. Viitattu 16.3.2016. <http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukihenkilotoiminta/>
- Pikkarainen, Tiina 2016. Ehkäisevän työn koordinaattori. Pelastakaa Lapset ry. Pohjois-Suomen aluetoimisto. Henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2016.
- Pollari, Jorma & Koppinen, Marja-Leena 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. PS-kustannus.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Save the Children -Annual review 2015. Viitattu 24.2.2017. <https://i.stci.uk/sites/default/files/libraries/Save%20the%20Children%20Annual%20Review%202015.pdf>
- Sorvoja, Liisa 2016. Sosiaalityöntekijä perhehoito- ja adoptiotoiminta. Pelastakaa Lapset ry. Pohjois-Suomen aluetoimisto. Henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2016.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kirkon monikulttuurinen työ. Viitattu 7.9.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2EE840>
- Säävälä, Minna 2011. Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Helsinki.
- Thomas, Nigel 2002. Children, family and the state. Decision-Making and Child Participation. Bristol: The Policy Press.

- Tulensalo, Hanna 2015. Lapsen tiedollinen toimijuus lastensuojelun sosiaalityössä. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Viitattu 31.1.2017.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98814/LISURI-1460708563.pdf?sequence=1>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriön palvelu i.a. Kotouttamistyön periaatteet. Viitattu 9.2.2017.
http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_taustaa/kotouttamistyon_periaatteet
- Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Sanoma Pro Oy.

LIITTEET

Liite 1

HAASTATTELU

1. Taustatiedot ja perustiedot:

Nimi:

Ikä:

kotimaa/lähtömaa:

Milloin olet muuttanut Suomeen?

Arkipäivät, mitä teet päivisin?

Puhutko suomea kotona?

Miten opit parhaiten suomen kieltä?

Voitko tehdä kaikkia samanlaisia asioita mitä suomalaiset lapset?

2. Kotoutuminen Suomeen

Mikä on ollut vaikeinta kotoutumisprosessissa/ Suomeen tulemisessa?

Mitä ajattelit Suomesta ennen suomeen tuloa?

Kenen kanssa asut?

Opiskelutilanne?

Sosiaalinen verkosto, onko kavereita? Sukulaisia Suomessa? Onko perheellä tuttavita? Koulukaverit?

Harrastatko jotakin?

Koetko olevasi suomalainen?

Tulevaisuuden haaveet?

3. Tukisuhde

Millaista tukihenkilötoiminta on?

Kauanko olette tunteneet tukihenkilön kanssa?

Mitä olette tehneet tukihenkilön kanssa?

Oletko oppinut "suomalaisia" asioita tukihenkilön kanssa?

Mitä toivoisit tukisuhteelta?

Oletteko opetelleet suomen kieltä yhdessä?

Mikä on ollut parasta tukisuhteessa?

Millaista apua tukihenkilöstä on ollut sinulle?

Onko teidän erilainen uskonnollinen tausta vaikuttanut tukisuhteeseen?

4. Kysymykset tukihenkilölle

Minkälainen rooli sinulla on tuettavasi kotoutumisessa?

Minkälaisia suomalaisia tapoja/asioita olette opetelleet?

Millaista hyötyä lapsi/perhe on saanut tukihenkilöstä?

Miten voit parhaiten edistää kotoutumista ilman että lapsi unohtaa ”vanhan” kulttuurinsa?

Miten uskontojen erilaisuus on vaikuttanut tukisuhteeseen?

Minkälaisia kulttuurieroja tukisuhteessa on näkynyt?

Liite 2

KIRJE LASTEN VANHEMMILLE

Hei, olemme viimeisen vuoden sosionomi-diakoniopiskelijoita Oulun diakonia ammattikorkeakoulusta. Teemme parhaillaan opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on selvittää lasten kokemuksia Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnasta. Olemme molemmat toimineet tukihenkilöinä Pelastakaa Lapset ry:llä muutaman vuoden ajan.

Opinnäytetyömme ohjaajina toimivat Tarja Tuovinen-Kakko sekä Mika Alavaikko diakonia-ammattikorkeakoulusta. Työelämän ohjaajana toimii Pelastakaa Lapset ry:n ehkäisevän työn koordinaattori Tiina Pikkarainen.

Toteutamme tutkimuksen haastattelemalla lapsia. Kysymme lapsilta heidän kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Lapsen tukihenkilö voi tarvittaessa olla mukana haastattelutilanteessa. Haastattelu kestää noin tunnin, haastattelu voidaan järjestää tukihenkilötapaamisen yhteydessä.

Haastattelut perustuvat ehdottomaan luottamuksellisuuteen, ja kaikki tunnistetiedot (nimet, yhteystiedot ym.) muutetaan siten, ettei haastateltavaa henkilöä voida tunnistaa.

Ystävällisin terveisin

Joona Niemelä
0405439886
joonaniemela@gmail.com

Milla Heikkinen
0504650575
heikkinen.milla@gmail.com

Liite 3

SUOSTUMUS

Annan luvan haastatella lastani

Hänen kokemuksistaan Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnasta.

Minulle on selvitetty, että lapsestani kerättäviä tutkimustietoja käsitellään luot-
tamuksellisina, eikä niistä voi tunnistaa hänen henkilöllisyyttään.

Annan suostumuksen tutkimuksen tekemiseen ja haastattelun dokumentointiin.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys